

Ενίσχυση του Αγροτικού Βιωματικού Τουρισμού στην Κύπρο: Στρατηγικές Διασύνδεσης, Βιωσιμότητας και Καινοτομίας

Συνοπτική περίληψη

Ο αγροτικός βιωματικός τουρισμός συνιστά στρατηγική ευκαιρία για τη διαφοροποίηση του κυπριακού τουριστικού προϊόντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Παρά την αυξανόμενη ζήτηση για αυθεντικές, συμμετοχικές και περιβαλλοντικά υπεύθυνες εμπειρίες, οι αγροτικές κοινότητες αντιμετωπίζουν περιορισμένη προσβασιμότητα, αδύναμη διασύνδεση με τα αστικά κέντρα, ελλείψεις σε ψηφιακές δεξιότητες και περιορισμένη προβολή.

Η ανάλυση αναδεικνύει ότι οι υφιστάμενες πολιτικές επικεντρώνονται κυρίως στην προώθηση τουριστικών προϊόντων, χωρίς να ενσωματώνουν επαρκώς μηχανισμούς κινητικότητας, καινοτομίας και αναβάθμισης δεξιοτήτων. Απουσιάζει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που να ενώνει εκπαίδευση, επιχειρηματικότητα, βιωσιμότητα και τοπική συμμετοχή (Stylianou et al., 2025).

Το παρόν policy brief εισηγείται:

1. Την ανάπτυξη δομημένων βιωματικών προγραμμάτων σε αγροτικές κοινότητες με ενεργή συμμετοχή κατοίκων.
2. Την ενίσχυση βιώσιμων μορφών κινητικότητας και συνδεσιμότητας μεταξύ πόλης και υπαίθρου.
3. Τη δημιουργία μηχανισμών υποστήριξης και προβολής αγροτικών επιχειρηματιών, με έμφαση σε πράσινες και ψηφιακές δεξιότητες.

Μια ολιστική στρατηγική μπορεί να ενισχύσει την ανθεκτικότητα της υπαίθρου, να περιορίσει την εποχικότητα και να δημιουργήσει ένα πιο βιώσιμο και ανταγωνιστικό τουριστικό μοντέλο για την Κύπρο.

Εισαγωγή

Η βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτικού βιωματικού τουρισμού αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα για την Κύπρο, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σε ένα περιβάλλον πράσινης και ψηφιακής μετάβασης, μεταβαλλόμενων ταξιδιωτικών προτιμήσεων και εντεινόμενου ανταγωνισμού, η ενίσχυση των αγροτικών περιοχών μέσω καινοτόμων μορφών τουρισμού μπορεί να λειτουργήσει ως μοχλός περιφερειακής ανάπτυξης, κοινωνικής συνοχής και οικονομικής ανθεκτικότητας. Παράλληλα, η Λευκωσία, ως πρωτεύουσα και διοικητικό κέντρο, διαθέτει τις προϋποθέσεις να διαδραματίσει ρόλο διαμεσολαβητικού κόμβου που συνδέει την αστική καινοτομία με την αγροτική εμπειρία.

Το παρόν policy brief απευθύνεται στο Υφυπουργείο Τουρισμού και στον Δήμο Λευκωσίας και βασίζεται στα αποτελέσματα εργαστηρίου καινοτομίας που υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού έργου EXTOR. Το εργαστήριο διοργανώθηκε από το Κέντρο Κοινωνικής Καινοτομίας (Center for Social Innovation, CSI) στις 26 Φεβρουαρίου 2026 και συγκέντρωσε 25 ντόπιους και διεθνείς φοιτητές από το μάθημα «Διαχείριση Καινοτομίας (Management of Innovation)» της Σχολής Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης του Πανεπιστημίου Κύπρου. Στη συνεδρία συμμετείχαν εκπρόσωπος του Κέντρου Ενημέρωσης και Επιμόρφωσης για την Ενίσχυση της Απασχόλησης και της Επιχειρηματικής δράσης του Πολυδύναμου Δημοτικού Κέντρου Λευκωσίας και εκπρόσωπος του Υφυπουργείου Τουρισμού, διασφαλίζοντας την άμεση εμπλοκή μεταξύ των ακαδημαϊκών συμμετεχόντων και των δημόσιων αρχών. Στόχος του εγγράφου είναι να παρουσιάσει στοχευμένες και εφαρμόσιμες προτάσεις πολιτικής που μπορούν να ενισχύσουν τη διασύνδεση πόλης–υπαίθρου και να αναβαθμίσουν την ελκυστικότητα της αγροτικής Κύπρου για νέους βιωματικούς ταξιδιώτες.

Κεντρική θέση του εγγράφου είναι ότι η ενίσχυση του αγροτικού βιωματικού τουρισμού δεν μπορεί να περιορίζεται σε αποσπασματικές δράσεις προβολής, αλλά απαιτεί μια

ολοκληρωμένη προσέγγιση που συνδυάζει: (α) βιώσιμες εμπειρίες με ενεργή συμμετοχή της κοινότητας, (β) βελτιωμένη συνδεσιμότητα πόλης-υπαίθρου και (γ) ενίσχυση δεξιοτήτων και συνεργασιών μέσω καινοτόμων εκπαιδευτικών και επιχειρηματικών εργαλείων. Η στρατηγική αξιοποίηση αυτών των αξόνων μπορεί να τοποθετήσει την Κύπρο ως πρότυπο βιώσιμου, συμμετοχικού και εμπειρικού τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή.

Περιεχόμενο

Οι αγροτικές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλύπτουν περίπου το 83% της επικράτειας και φιλοξενούν σχεδόν το 30% του πληθυσμού (Rural Vision, n.d.). Παρά τη σημασία τους για την πολιτιστική ταυτότητα, την περιβαλλοντική προστασία και την τοπική οικονομία, αντιμετωπίζουν διαρθρωτικές προκλήσεις, όπως περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες, χαμηλή συνδεσιμότητα και έλλειψη ελκυστικών ευκαιριών απασχόλησης (Miglietta, 2022). Οι συνθήκες αυτές ενισχύουν την πληθυσμιακή απορροή, ιδιαίτερα των νέων, και περιορίζουν την αναπτυξιακή δυναμική της υπαίθρου.

Ο τουρισμός αποτελεί βασικό πυλώνα της ευρωπαϊκής οικονομίας, αλλά ευθύνεται για περίπου 8,8% των παγκόσμιων εκπομπών CO₂, γεγονός που καθιστά αναγκαία τη μετάβασή του σε πιο βιώσιμα και περιβαλλοντικά υπεύθυνα μοντέλα, σε ευθυγράμμιση με τον στόχο κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050 (The Brussels Time, 2024). Μετά την πανδημία, παρατηρείται αυξανόμενη ζήτηση για αυθεντικές, βιωματικές και “πράσινες” εμπειρίες, που αναδεικνύουν τη φύση, την τοπική κουλτούρα και την υπεύθυνη κατανάλωση. Η στροφή αυτή δημιουργεί ευκαιρίες για τις αγροτικές περιοχές, υπό την προϋπόθεση ότι μπορούν να οργανωθούν, να προβληθούν και να καταστούν προσβάσιμες.

Στην Κύπρο, παρά τις προσπάθειες διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος, η τουριστική δραστηριότητα παραμένει σε μεγάλο βαθμό συγκεντρωμένη σε αστικές και παράκτιες περιοχές. Η περιορισμένη διασύνδεση πόλης-υπαίθρου, οι ανεπαρκείς επιλογές μετακίνησης και η αποσπασματική προβολή των αγροτικών εμπειριών περιορίζουν τη δυνατότητα ανάπτυξης ενός συνεκτικού οικοσυστήματος αγροτικού βιωματικού τουρισμού.

Ως εκ τούτου, απαιτείται μια πιο ολοκληρωμένη πολιτική προσέγγιση που θα ενισχύει τη βιώσιμη κινητικότητα, τη συνεργασία αστικών και αγροτικών φορέων και τη στρατηγική ανάδειξη της υπαίθρου ως δυναμικού και σύγχρονου προορισμού.

Εισηγήσεις

Ενότητα 1: Προτάσεις για την προσέλκυση νέων βιωματικών τουριστών σε αγροτικές περιοχές

Στο πλαίσιο του εργαστηρίου, αναπτύχθηκαν τρεις ιδέες βιωματικού τουρισμού που αντιμετωπίζουν την πρόκληση της προσέλκυσης νέων ταξιδιωτών σε αγροτικές περιοχές της Κύπρου. Κάθε πρόταση τοποθετεί τα αγροτικά χωριά ως ενεργούς προορισμούς με επίκεντρο τη συμμετοχή, την αυθεντικότητα και τη συμμετοχή της κοινότητας.

Πρόταση 1 – Αγροτική περιπέτεια και πολιτιστική ένταξη

Αυτή η πρόταση εισάγει ένα δομημένο πρόγραμμα βιωματικού τουρισμού που συνδυάζει δραστηριότητες βασισμένες στην περιπέτεια με άμεση πολιτιστική εμβάθυνση σε αγροτικά χωριά. Η ιδέα επικεντρώνεται στην πρακτική συμμετοχή στις τοπικές παραδόσεις, την αλληλεπίδραση με τους κατοίκους και την εξερεύνηση του φυσικού περιβάλλοντος. Αντί να προσφέρει συμβατικά αξιοθέατα, η πρωτοβουλία ενθαρρύνει τους επισκέπτες να βιώσουν ενεργά την αγροτική ζωή. Ενσωματώνοντας την υπαίθρια ενασχόληση με την πολιτιστική συμμετοχή, το πρόγραμμα παρουσιάζει τα χωριά ως ζωντανά πολιτιστικά περιβάλλοντα και υλοποιείται σε συνεργασία με τις τοπικές κοινότητες. Η ιδέα υποστηρίζει την αγροτική οικονομική δραστηριότητα, ενώ προσφέρει μια εμπειρία προσαρμοσμένη στους νέους ταξιδιώτες που αναζητούν αυθεντικότητα και ουσιαστική δέσμευση.

Πρόταση 2 – Θεματικό βιωματικό πρόγραμμα με βάση το χωριό

Η δεύτερη πρόταση επικεντρώνεται στην ανάπτυξη μιας επιμελημένης θεματικής εμπειρίας με βάση την παιχνιδιοποίηση, στις αγροτικές κοινότητες. Η ιδέα οργανώνει δομημένες δραστηριότητες, όπως το κυνήγι θησαυρού, που συνδέονται με τις παραδόσεις του χωριού

και τον τοπικό τρόπο ζωής, επιτρέποντας στους επισκέπτες να συμμετέχουν άμεσα σε εμπειρίες που βασίζονται στην κοινότητα. Σχεδιασμένα ειδικά για το νεανικό κοινό, η πρωτοβουλία μετατρέπει την αγροτική ταυτότητα σε ένα προσιτό προϊόν εμπειρίας. Μέσω της συντονισμένης τοπικής συμμετοχής, το μοντέλο προωθεί τη δέσμευση μεταξύ επισκεπτών και κατοίκων, ενώ τοποθετεί τα χωριά ως οργανωμένους βιωματικούς προορισμούς. Η πρόταση υποστηρίζει τη συμμετοχή της κοινότητας στον τουρισμό και συμβάλλει στην τοπική οικονομική ανάπτυξη.

Πρόταση 3 – Διαδραστική αγροτική εμπειρία με υποδομή περιπέτειας

Η τρίτη ιδέα συνδυάζει την πολιτιστική δέσμευση με στοιχεία περιπέτειας για να αυξήσει την ελκυστικότητα των αγροτικών περιοχών για τους νέους ταξιδιώτες. Εκτός από τις συμμετοχικές δραστηριότητες που βασίζονται στο χωριό και την αλληλεπίδραση με τις τοπικές παραδόσεις, η πρόταση περιλαμβάνει υπαίθρια αξιοθέατα, όπως ένα zip line. Ο συνδυασμός κοινοτικών εμπειριών με υποδομές που προσφέρουν αδρεναλίνη στοχεύουν στη δημιουργία μιας διαφοροποιημένης βιωματικής προσφοράς. Η πρωτοβουλία, που αναπτύσσεται σε συνεργασία με αγροτικούς φορείς, υποστηρίζει την οικονομική δραστηριότητα σε επίπεδο χωριού, ενώ παρουσιάζει την αγροτική Κύπρο ως έναν δυναμικό και διαδραστικό προορισμό.

Ενότητα 2: Πρωτοβουλίες που τοποθετούν τη Λευκωσία ως κόμβο για τον αγροτικό βιωματικό τουρισμό

Στο πλαίσιο του εργαστηρίου, αναπτύχθηκαν τρεις επιχειρηματικές ιδέες που τοποθετούν τη Λευκωσία ως κόμβου που συνδέει την αστική καινοτομία με τον αγροτικό βιωματικό τουρισμό. Οι προτάσεις επικεντρώνονται σε πρωτοβουλίες που εδρεύουν στην πρωτεύουσα και διευκολύνουν την πρόσβαση, την προβολή και τη συνεργασία με τις αγροτικές περιοχές σε ολόκληρη την Κύπρο.

Κάθε πρόταση προσεγγίζει την πρόκληση από διαφορετική οπτική γωνία: βελτίωση της κινητικότητας μεταξύ της πόλης και των χωριών μέσω ομαδικής μεταφοράς, ανάπτυξη βιώσιμων διαδρομών ποδηλασίας και ηλεκτροκίνησης που συνδέουν τη Λευκωσία με

αγροτικούς προορισμούς, και δημιουργία βιωματικών εργαστηρίων στην πόλη που προωθούν αγροτικούς επιχειρηματίες και πολιτιστικές πρακτικές. Μαζί, αυτές οι πρωτοβουλίες στοχεύουν στη βελτίωση της προσβασιμότητας, στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ αστικών και αγροτικών κοινοτήτων και στην ενθάρρυνση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Αξιοποιώντας την τεχνολογία, τα συστήματα κινητικότητας και την επιχειρηματική δέσμευση, οι προτάσεις τοποθετούν τη Λευκωσία ως ένα ενεργό κόμβο που υποστηρίζει και προωθεί τον αγροτικό βιωματικό τουρισμό, ενισχύοντας παράλληλα τις οικονομικές και κοινωνικές διασυνδέσεις μεταξύ των περιοχών.

Πρόταση 1: Πλατφόρμα Κοινής Κινητικότητας που συνδέει τη Λευκωσία με τις αγροτικές περιοχές

Αυτή η ιδέα αντιμετωπίζει την έλλειψη συγκοινωνιών μεταξύ της Λευκωσίας και των αγροτικών περιοχών, προτείνοντας μια λύση κοινής κινητικότητας εμπνευσμένη από μοντέλα κοινής χρήσης διαδρομής όπως το BlaBlaCar. Η πρωτοβουλία θα εισαγάγει περισσότερα δρομολόγια λεωφορείων σε συνδυασμό με μια ψηφιακή εφαρμογή που επιτρέπει στους ανθρώπους που ταξιδεύουν στους ίδιους αγροτικούς προορισμούς να μοιράζονται διαδρομές. Η λύση απευθύνεται σε τουρίστες, ξένους φοιτητές, ντόπιους κατοίκους και οποιονδήποτε χρησιμοποιεί τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Η πλατφόρμα θα μειώσει το κόστος ταξιδιού σε σύγκριση με τα ταξί, θα μειώσει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, θα μειώσει την κυκλοφορία και θα ενθαρρύνει την κοινωνική αλληλεπίδραση μεταξύ των ταξιδιωτών. Διευκολύνοντας την πρόσβαση στις αγροτικές περιοχές, θα υποστηρίξει νέες τουριστικές εμπειρίες, ενώ παράλληλα θα προωθήσει φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές. Η καινοτομία έγκειται στη χρήση της τεχνολογίας για την οργάνωση κοινών ταξιδιών, επιτρέποντας παράλληλα οικονομικά προσιτή κινητικότητα και δημιουργώντας ευκαιρίες για τους ανθρώπους να εξερευνήσουν μαζί τον αγροτικό βιωματικό τουρισμό.

Πρόταση 2: Ποδηλατόδρομοι και διαδρομές ηλεκτροκίνησης που συνδέουν πόλη και χωριά

Η πρόταση αυτή εστιάζει στη δημιουργία ποδηλατοδρόμων που συνδέουν τα χωριά με τη Λευκωσία, όπου κάθε στάση προσφέρει μια διαφορετική δραστηριότητα ή εμπειρία. Η ιδέα

περιλαμβάνει επίσης ηλεκτρονικά ποδήλατα και ηλεκτρονικά σκούτερ για να επιτρέπεται η συμμετοχή λιγότερο αθλητικών ατόμων, ειδικά μαθητών. Μια ψηφιακή εφαρμογή θα παρέχει πληροφορίες σχετικά με διαδρομές, τοποθεσίες ποδηλάτων και συστήματα ενοικίασης, παρόμοια με τις πλατφόρμες κοινής χρήσης ηλεκτρικών ποδηλάτων. Προτείνεται συνεργασία με καταστήματα ποδηλάτων για υλοποίηση. Η ιδέα προωθεί τη βιώσιμη εξερεύνηση, ενώ επιτρέπει στους μαθητές και τους τουρίστες να γνωρίσουν τις αγροτικές περιοχές με ενεργό τρόπο. Συμβάλλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας στις αγροτικές κοινότητες και υποστηρίζει τον φιλικό προς το περιβάλλον τουρισμό με μηδενικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Η πρωτοβουλία εισάγει μια νέα δραστηριότητα, μια νέα ομάδα-στόχο ενεργών ταξιδιωτών και ένα σύστημα βασισμένο στην τεχνολογία για τη διαχείριση διαδρομών και ενοικιάσεων.

Πρόταση 3: Εργαστήρια Αγροτικών Επιχειρηματιών που φιλοξενούνται στη Λευκωσία

Αυτή η πρόταση προτείνει τη διοργάνωση βιωματικών εργαστηρίων στο κέντρο της Λευκωσίας όπου επιχειρηματίες από αγροτικές περιοχές και κοντινές περιοχές παρουσιάζουν τη δουλειά και τις πολιτιστικές τους πρακτικές. Οι τουρίστες και οι κάτοικοι αλληλεπιδρούν απευθείας με τους επιχειρηματίες, μαθαίνουν πώς κατασκευάζονται τα προϊόντα και κατανοούν τις πρακτικές διατήρησης του πολιτισμού. Αυτά τα εργαστήρια θα λειτουργούν ως διαφημιστικά σημεία ενθαρρύνοντας τους επισκέπτες να ταξιδέψουν αργότερα σε αγροτικές περιοχές. Η προώθηση θα πραγματοποιείται μέσω τουριστικών ιστοσελίδων όπως το TripAdvisor, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και από στόμα σε στόμα. Η ιδέα ανταποκρίνεται στο πρόβλημα ότι οι τουρίστες παραμένουν κυρίως στις πόλεις λόγω έλλειψης προσβασιμότητας και ευαισθητοποίησης για τις αγροτικές εμπειρίες, ενώ οι επιχειρηματίες της υπαίθρου αγωνίζονται με την προβολή και τη διαφήμιση. Η πρωτοβουλία δημιουργεί συνεργασία μεταξύ των κοινοτήτων, δημιουργεί τοπικό εισόδημα, διατηρεί τον πολιτισμό και προσφέρει μια νέα δραστηριότητα που συνδέει το αστικό κοινό με τις αγροτικές επιχειρήσεις.

Συμπεράσματα

Οι έξι προτάσεις που παρουσιάζονται σε αυτό το έγγραφο προσφέρουν καινοτόμες απαντήσεις σε βασικές προκλήσεις στην ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού και στη σύνδεση μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών. Αναπτύχθηκαν μέσω μιας δομημένης διαδικασίας σχεδιαστικής σκέψης και αντικατοπτρίζουν πρακτικές, νεανικές ιδέες που συνάδουν με τους στόχους του βιώσιμου τουρισμού, της προσβασιμότητας και της περιφερειακής ανάπτυξης.

Αν και εννοιολογικές, οι πρωτοβουλίες αυτές παρουσιάζουν σαφές δυναμικό για πιλοτική δοκιμή και περαιτέρω διερεύνηση. Αναδεικνύουν ευκαιρίες για την ενίσχυση της ελκυστικότητας της υπαίθρου, τη βελτίωση των συνδέσεων κινητικότητας και την ανάδειξη της Λευκωσίας ως ενεργού διαμεσολαβητή του βιωματικού τουρισμού.

Βιβλιογραφία

Miglietta, M. (2022, January). Η ανάκαμψη στις αγροτικές περιοχές μπορεί να επιτευχθεί μόνο με συνεργασία για την κάλυψη των αναγκών τους. Ευρωπαϊκή Επιτροπή Των Περιφερειών.

<https://cor.europa.eu/el/eidiseis/i-anakampsi-stis-agrotikes-periohes-mporei-na-epiteyhthei-mono-me-synergasia-gia-tin-kalypsi-ton?utm>

Rural vision. (n.d.). Rural Vision. https://rural-vision.europa.eu/rural-vision_en?utm

Stylianou, C., Pipyros, K., & Aslanides, A. (2025). Rural place branding through social media: a stakeholder strategy perspective. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 17(1), 62–76. <https://doi.org/10.1108/whatt-12-2024-0297>

Tourism accounts for 8.8% of global greenhouse gas emissions, study shows. (2024, December). The Brussels Times. <https://www.brusselstimes.com/1349905/tourism-accounts-for-8-8-of-global-greenhouse-gas-emissions-study-shows>